

TARTU ÜLIKOOLI VILJANDI KULTUURIAKADEEMIA

Kunstide ja tehnoloogia õpetaja õppekava

Raili Liis

**MUUSIKA LÕIMIMINE LASTEAIA ÕPPETEGEVUSTESSE TARTU
RISTIKHEINA LASTEAIA NÄITEL**

Magistritöö

Juhendaja: Tuuli Jukk (MA pedagoogika)

Tartu 2026

Resümee

Muusika lõimimine lasteaia õppetegevustesse Tartu Ristikheina lasteaia näitel

Eesti alushariduses on õpe üles ehitatud ainevaldkondade lõimimise põhimõttel. Seni pole muusika lõimimist teiste valdkondadega põhjalikumalt uuritud. Uuringu eesmärk oli selgitada välja muusika lõimingu praktikad ja õpetajate hoiakud ühe lasteaia näitel. Selleks viidi läbi poolstruktureeritud intervjuud ning analüüsiti andmeid kvalitatiivse andmeanalüüsi meetoditega. Selgus, et kõik selle lasteaia õpetajad lõimivad muusikat ja on teadlikud selle kasuteguritest, kuid lõimimise sagedus sõltub õpetaja kogemustest, musikaalsusest, õpilaste vanusest ja eripäradest, töökeskkonnast ja haridusest. Sagedamini esineb muusika lõimingut keel ja kõne ning mina ja keskkond valdkondadega, harvem kunsti, matemaatika ja liikumisega. Selgus, et muusika rakendamiseks kasutatakse sageli nutiekraane. Uuringu tulemused viitavad lasteaia keskkonna olulisele mõjule lõimingu praktiseerimisel.

Võtmesõnad: *muusika lõimimine, alusharidus, muusikaõpetus, õppetegevused lasteaias*

Abstract

Integration of Music into Preschool Learning Activities: A Case Study of Tartu Ristikheina Kindergarten

In Estonian early childhood education teaching is based on the principle of integrating different subject areas. So far integration of music with other learning areas has not been studied in depth. The aim of this study was to explore current practices of music integration, as well as teachers' attitudes towards it in a case study. Semi-structured interviews were conducted and qualitative data analysis methods were used. The study revealed that all teachers at that kindergarten integrated music into learning activities and are aware of its benefits. However, the frequency of integration depends on factors such as teachers' experience, musical abilities, children's age and special needs, the work environment and educational background. Music was frequently integrated with language, speech and the environment, while integration with art, math and movement activities occurred less often. The findings also showed that digital screens are commonly used in music integration. The results of the study indicate that the kindergarten environment can influence the practices of integration.

Keywords: *music integration, early childhood education, music education, learning activities in preschool*

Sisukord

SISSEJUHATUS.....	4
1. TEOREETILINE ÜLEVAADE.....	6
1.1. Muusika mõju lapse arengule.....	6
1.2. Muusikalised osaoskused.....	7
1.2.1 Laulmine.....	7
1.2.2 Pillimäng.....	8
1.2.3 Kuulamine.....	9
1.2.4 Muusikalis-rütmiline liikumine.....	10
1.3. Alushariduse õppekava – ainevaldkondade lõiming muusikaga.....	11
1.4. Alushariduse õpetajate muusikaline ettevalmistus.....	12
2. METOODIKA.....	13
2.1. Valim.....	13
2.2. Andmete kogumine ja analüüs.....	14
3. TULEMUSED.....	16
3.1. Kuidas muusikat lõimitakse?.....	16
3.1.1 Lõimitavad valdkonnad.....	16
3.1.2 Kasutatavad tegevused.....	20
3.2. Miks muusikat lõimitakse ja kasutatakse?.....	23
3.3. Õpetajate enesehinnang muusika lõimimisel.....	24
3.3.1 Lõimingut takistavad asjaolud.....	24
3.3.2 Lõimingut toetavad asjaolud.....	25
3.3.3 Õpetajate enesehinnang.....	26
4. ARUTELU.....	27
KOKKUVÕTE.....	32
Lihlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks.....	34
Autorsuse kinnitus.....	35
Kasutatud allikad:.....	36
Lisad.....	40

SISSEJUHATUS

Muusika on meie kultuuriruumis tähtsal kohal, muusika õpe toimub lasteaiast kooli lõpuni. On väga oluline, et lapsed puutuksid muusikaga kokku juba väikelapseeas. Muusikaliste oskuste areng ja huvi teke eeldab, et lastel on võimalus muusikat kuulata, sellele emotsionaalselt reageerida, jäljendada ja katsetada (Gordon, 1997; Scott, 2004). Muusika positiivset mõju lapse arengule on palju uuritud ning selle võtab hästi kokku EMU (European Music School Union) poolt välja antud käsiraamat varajase muusikahariduse olulisusest, mille järgi arenevad lisaks muusikalistele oskustele kognitiivsed võimed, emotsionaalsed ja sotsiaalsed oskused, keskendumisvõime, enesekindlus, head suhted, keelelised oskused, motoorne areng ja distsipliin (Dartsch & Stavrou, 2022).

Lasteaedades on eraldi muusikaõpetaja, kes vastutab muusika ainevaldkonna tulemuste saavutamise eest. Muusikakasvatus on protsess, mille käigus laps omandab oskuseid, mida kasutab erinevates valdkondades (Muldma, 2008). Aga muusika on ka osa inimese igapäevaelust. Alushariduse riikliku õppekava (2025) järgi viiakse õpet lasteaedades läbi ainevaldkondi lõimides, mistõttu puutuvad ka rühmaõpetajad muusikaga kokku. Muusika pakub palju võimalusi nii eraldiseisvateks tegevusteks kui ka õppetegevuste mitmekesistamiseks.

Uuringu eesmärk on selgitada välja Tartu Ristikheina lasteaia näitel, milliseid muusikalisi ja muusikaga lõimitud tegevusi rühmades kasutatakse, millised on õpetajate hoiakud muusika lõimimise suhtes ning mis neid hoiakuid mõjutab. Lõiming on õppekavas läbiv põhimõte ja hetkel on teadmised muusika lõimimisest puudulikud. Kvantitatiivset taustainfot pakuvad erinevad bakalaureusetööd, mis hõlmavad ühe või teise piirkonna lasteaedu - sellisel viisil ei ole võimalik näha asjaolusid, mis õpetajate vastuseid on mõjutanud. Samuti ei ole ühtegi sellekohast uurimust tehtud Tartu lasteaedades. Kvalitatiivne juhtumiuuring annab võimaluse sügavamalt analüüsida, kuidas muusika õppetegevusi toetab ja arutleda, mis mõjutab muusika edukat lõimimist lasteaias. Kuigi see ei võimalda teha üldistusi kõikide lasteaedade kohta, on võimalik võrrelda õpetajatelt saadud vastuseid, kuna nad töötavad samas töökeskkonnas ja -tingimustel.

Uuringu eesmärgist lähtuvalt otsin vastust järgmistele uurimisküsimustele:

- Kuidas lasteaiaõpetajad muusikat õppetegevustesse ja igapäevastesse rutiinidesse lõimivad?
- Miks muusikat lõimitakse ja kasutatakse?
- Kuidas hindavad õpetajad oma pädevusi ja võimalusi muusika lõimimiseks?

Töö teoreetiline taust koosneb neljast peatükist. Esimeses peatükis kirjeldatakse muusika mõju lapse arengule. Teine peatükk keskendub muusika osaoskustele (laulmine, pillimäng, kuulamine, muusikalis-rütmiline liikumine). Kolmas peatükk tutvustab alushariduse õppevaldkondade lõimingu võimalusi muusikaga ning neljandas räägitakse lasteaiaõpetajate muusikalisest ettevalmistusest.

1. TEOREETILINE ÜLEVAADE

1.1. Muusika mõju lapse arengule

Muusika on loomulik osa inimese elukeskkonnast. Muusika praktiseerimine mõjutab lapse arengut erinevatel viisidel, toetades kognitiivset, emotsionaalset, sotsiaalset ja motoorset arengut, soodustades loovust, keelelist arengut ja eneseväljendusoskust, kasvatades enesekindlust ja üldist heaolu tunnet. Samal ajal aga on see üks esimesi struktureeritud õppetegevuse vorme, mis aitab edaspidi lapsel kooliga kohaneda. (Dartsch & Stavrou, 2022) Campbell & Scott-Kassner (2010) tähtsustavad lisaks muusika meelelahutusliku ja esteetilise naudingu aspekte ning kultuurilisi tähendusi ja rituaale.

Lapse esimesed eluaastad on kognitiivse arengu seisukohalt ülimalt tähtsad. Lapse arengu käigus toimub pidev kokkupuude uute stiimulitega, mille tulemusel tekivad ajus uued neuronite vahelised ühendused. Uurimused näitavad seoseid kognitiivse ja lingvistilise arengu ning muusikaliste tegevuste vahel väikelapseas. Eriti tõusevad esile laulmine ja pillimäng kui sotsiaalsed tegevused, samas kui passiivne muusika kuulamine samaväärseid tulemusi ei anna (Kostilainen *et al*, 2024; Gerry *et al*, 2012). Pillimäng mõjutab põhjalikult aju arengut, eriti kuuldekeskust, mille aktiivsus musitseerides märkimisväärselt kasvab ning motoorseid võimeid (Kraus & Chandrasekaran, 2010).

Inimene kasutab hääleaparaati nii laulmises kui ka kõnes, seega nähakse võimalikke seoseid lapse muusikalise arengu ja kõne arengu vahel (Anvari *et al.*, 2002). Muusika võimaldab lapsel tutvuda erinevate helikõrguste, tämbrite ja stiilidega, sõnadega, mida nad pole varem kuulnud ja hakkavad hiljem kasutama (Selmani, 2024; Brahmhatt, 2025). Kui lapsed kuulevad mitmekesist kõnet, siis võtavad nad ka ise kiiremini uusi sõnu kasutusele (Scott, 2004). Kõnes, nagu muusikaski, on erinevad helikõrgused, tempo ja tämber ning nende kiirem töötlemine ajus aitab ka näiteks võõrkeeli kergemini omandada (Kraus & Chandrasekaran, 2010). Muusikaharidus toetab kirjutamise ja lugemise õppimist ning eneseväljendusoskuste arengut (Selmani, 2024). Sarnaselt kõnele pannakse ka muusikalisele kuulmisele ja laulmisele alus just esimestel eluaastatel (Scott, 2004).

Muusikaline, kognitiivne ja sotsiaal-emotsionaalne areng on omavahel seotud ja mõjutavad üksteist. Suhtlusprotsess muusikalistes tegevustes mõjutab otseselt saadavaid tulemusi – s.h lingvistilisi võimeid, muusikalisi pädevusi ja sotsiaalseid oskusi. Aktiivsed muusikatunnid väikelapseas arendavad suhteid lapse ja vanema vahel ning vähendavad lapse tundlikkust uute ärritajate suhtes. (Gerry *et al*, 2012) Dartsch ja Stavrou (2022) väidavad, et

muusikalised tegevused, kus osalevad lapsed koos vanematega, aitavad rikastada suhtlemismustreid perekonnas ning tugevdavad muusika tähtsust ühiskonnas. Muusika loob võimalusi positiivsete suhete kujunemiseks (Brahmbhatt, 2025; Dartsch & Stavrou, 2022; Gerry *et al*, 2012).

Samas toetab lapse kiiremat arengut ka vanemate haridustase – mida haritumad on lapsevanemad, seda teadlikumad on nad sellest, kuidas lapse arengut toetada ning sageli on neil ka rohkem rahalisi ressursse lapse huvihariduses osalemiseks. Kõrgema haridustasemega vanemad panevad lapsi muusikatundidesse sagedamini, mistõttu on keeruline uurijatel eristada koduseid mõjusid muusikatundide mõjust lapse arengule. (Kostilainen *et al*, 2024)

Lapsed saavad muusika kaudu väljendada oma tundeid, harjutades eneseväljendusoskust, julgust ja teiste aktsepteerimist – koos musitseerimine kasvatab kuuluvustunnet (Dartsch & Stavrou, 2022). Alushariduse õppekavas (2025) lähtutakse põhimõtetest, mille järgi õpetaja loob võimalusi ja suunab õpilase arengut, julgustab ja toetab. Seega on teadlikkus aktiivse musitseerimise kasudest, seal hulgas sotsiaal-emotsionaalsest arengust oluline aktiivse ja ennast juhtiva õppija kujundamisel.

1.2. Muusikalised osaoskused

Alushariduses on 4 olulist osaoskust, millega tegeletakse: laulmine, pillimäng, kuulamine, muusikaline liikumine (Alushariduse riiklik õppekava, 2025; Pullerits, 2017; Muldma & Kiilu, 2009). Tulemuste saavutamiseks luuakse musitseerimiseks võimalusi, toetatakse loomingulisust ning kujutlusvõimet ning tutvustatakse lapsele Eesti pärimuslikku muusikat (Alushariduse õppekava, 2025). Lisaks võimete arendamisele kujundatakse lapse sotsiaal-kultuurilisi väärtushinnanguid ning väärtustatakse muusikat kui meie igapäevase elu osa (Muldma & Kiilu, 2009). Muusikaõpetus on seotud inimese loomuliku tegevusega – hääl, liikumine, pillimäng ning just seetõttu on muusikaõpetuses kõne, muusika ja liikumine omavahel integreeritud (Pullerits, 2004).

1.2.1 Laulmine

Laulmine on muusikalistes tegevustes kesksel kohal, samas lauldakse kodudes järjest vähem (Härma ja Sepp, 2014). Gordon (2007) väidab, et muusikalise kirjaoskuse lõpp on ühe põlvkonna kaugusel, kes ei laula oma vastsündinutele. Laulmine algab juba enne kõne

arengut ning lastele peab pakkuma võimalusi laulmiseks ka järgnevatel eluaastatel. (Campell & Scott-Kassner, 2010)

Kui enne kolmandat eluaastat domineerivad lapse laulmises spontaansus, siis juba viiendaks eluaastaks õpib laps kuulnud muusikat jäljendama, kasutades mälu intervallidest, rütmidest ja meetrumist (Sloboda, 2007). Hääle on lapse esimene pill (Muldma & Kiilu, 2009; Pullerits, 2017). Lapsele tuleb pakkuda võimalusi oma hääle avastamiseks, selle erinevateks kasutusvõimalusteks, tehes seda hääle tervishoidu silmas pidades (Muldma & Kiilu, 2009). Kindlasti tuleb vältida laulmisel liigset forsseerimist ning julgustama loomuliku häälega laulmist (Muldma & Kiilu, 2009; Pullerits, 2017). Tähelepanu peaks juhtima õigele kehahoiule, hingamisele, vabale häälekasutusele, ilmekusele, hääldusele ja intonatsioonile (Härma ja Sepp, 2014). Lasteaias õpib laps alles kõne- ja lauluhäält eristama ning nende hääleulatus on esialgu küllaltki kitsas (Pullerits, 2017), siiski leiavad Muldma ja Kiilu (2009), et laste emotsionaalne kaasatus loob soodsa pinnase väljendusrikkaks musitseerimiseks.

Lauldav repertuaar peaks toetama õppe-eesmärkide saavutamist, sobima laste muusikalise arengutaseme ja huvidega (Muldma ja Kiilu, 2009). Lasteaias tuleb lähtuda rühma üldisest võimekusest (Pullerits, 2017). Suurepäraselt sobivad rahvalaulud, aga omal kohal on ka temaatilised ning millegi õpetamiseks või illustreerimiseks kasutatavad laulud (Härma ja Sepp, 2014).

Algselt peaks laulmine toimuma pillisaateta, õpetaja ettelaulmisel. Pillisaate lisamine tuleb kõne alla siis, kui laul on juba selge. (Campell & Scott-Kassner, 2010; Pullerits, 2017) Kui õpetaja pidevalt laulmisele klaverit kaasa mängib, ei pruugi lapsed õpetaja häält enam nii hästi kuulda ning laulma õppimine on vähem efektiivne (Campell & Scott-Kassner, 2010). Juba Zoltán Kodály jõudis 20. sajandi esimesel poolel järeldusele, et klaveri liigne kasutamine mõjub halvasti intonatsiooni arengule. Lisaks käsitles ta laulmist pillimängu alustamise eeltingimusena, kuna see arendab sisemist kuulmist. (Mall Ney, 2014)

1.2.2 Pillimäng

Pillimäng sobib igas vanuses lapsele. Alustatakse rütmipillidega, mida on lihtne käsitleda ning umbes viiendaks eluaastaks on laps võimeline süsteemseks pilliõppeks ka meloodiapillidel (Pullerits, 2017) – selleks ajaks on laps omandanud võime hoida ühtlast pulssi ja eristada helivältuseid (Campell & Scott-Kassner, 2010; Pullerits, 2017).

Kõige lihtsam on kasutada pillina oma keha, millel saab mängida erinevaid rütme ja hääli. Kehapillil saadetakse sageli salme ja laule (Muldma ja Kiilu, 2009). Kehapilli harjutusi

kasutatakse ka soojenduseks enne teiste pillide mängimist, kinnistades nii vajalikke rütme (Campell & Scott-Kassner, 2010).

Laialdaselt kasutatakse Orffi instrumentariumi, kuhu kuuluvad rütmi- ja plaatpillid. Plaatpille saab kasutada pilliansambelis, lihtsamate meloodiate mängimiseks ning rütmide harjutamiseks. Nende mängu edukus sõltub mitte ainult lapse muusikalistest võimetest, vaid ka mootorsetest – näiteks oskusest tabada õiget plaati ja kasutada pulki õige tehnikaga (Campell & Scott-Kassner, 2010). Plaatpillide kasutamisel on mitmeid eeliseid: näiteks saab neilt eemaldada mittevajalikud plaadid, suurendades eduelamust mängimisel ning nende mängimisel saavad ka need lapsed, kes ei oska veel oma häält hästi juhtida, võimaluse muusikaliseks eneseväljenduseks (Pullerits, 2017). Orffi pillide mängimisel ei kasutata noote, vaid õpitakse lugu enamasti kas imiteerimise või kuulmise järgi - noodijoonestikku võib kasutada toetava materjalina (Pullerits, 2014).

Rütmipillid aitavad aga lapsel arendada rütmilist eneseväljendust ja õppida kuulama, kuidas pillid tekitavad erinevaid helisid (Pullerits, 2017). Lasteaias kasutatavate pillide hulgas on nii puidust (nt kõlapulgad, kastanjetid), metallist (nt triangel, kuljused) kui ka membraanpille (nt tamburiin). Pille ei pea kasutama ainult laulu saateks või muusikapalade mängimiseks – pillid pakuvad võimalusi ka loovtegevusteks ning kõne- ja rütmimängudeks (Pullerits, 2017).

1.2.3 Kuulamine

Muusikaõpetus põhineb kuulamisel ja seda kultuuride üleselt. Ameerika Ühendriikides kasutati juba 18. sajandil koolides muusikaõpetuses põhimõtet, et kuulamine eelneb nägemisele ja harjutamine eelneb teooriale (Campell & Scott-Kassner, 2010). Eesti on suuresti mõjutatud Kodaly põhimõtetest, mis rõhutab laulmise tähtsust muusika õppimisel ning kuuldekujutluste tekkimise vajadust relatiivse noodilugemise abil (Ney, 2014). Seetõttu on oluline, et alushariduse õpetajad teadvustaks endale kuulmise, aktiivse kuulamise ja sisemise kuulmise erinevusi. Ka teistes õppevaldkondades on kuulamine võtmetähtsusega ning muusika on selle teadlikuks arendamiseks suurepärase vahend.

Kõik inimesed on võimelised õppima sisemist kuulmist ja sisemist laulmist, aga vanuse kasvades läheb see üha raskemaks. Muuhulgas saab helidest muusika alles siis, kui anname sellele tähenduse. Nagu kõnes on tähed, sõnad ja laused, mis loovad tähendusi, siis samamoodi on muusikas noodid, motiivid ja meloodiad. Kõnes me anname kuuldule

tähenduse ja eeldame, mis tuleb järgmiseks – muusikas peaks toimuma sama protsess. (Gordon, 2007)

Pulleritsu (2017) järgi on kuulamine lasteaia muusikaõpetuses seotud kõikide teiste tegevustega, nii laulmise, pillimängu kui ka liikumisega. Ta rõhutab õpetaja olulist rolli aktiivse kuulamise suunamisel. Esikohal on lapse emotsionaalne reageering muusikale ning kuulamise käigus omandatakse muusikaliste väljendusvahendite mõistmine.

Muusika kuulamine võib olla nii iseseisev õppetegevus (muusikateose tundma õppimine) kui ka kaasnev õppetegevus (muusika meeleolu väljendamine läbi liikumise, kunsti vmt). Alushariduses kuulatakse peamiselt vokaalmuusikat, aga ka programmilisi lühiteoseid. Kuulamisega arendatakse lapse tähelepanu, kujutlusvõimet, oskust muusikapalu ära tunda ning muusika kirjeldamiseks vajalikku sõnavara. (Muldma ja Kiilu, 2009)

1.2.4 Muusikalis-rütmiline liikumine

Eelkooliealised lapsed reageerivad muusikale sageli läbi liikumise (Campell & Scott-Kassner, 2010; Pullerits, 2017). Liikumisel muusikatunnis on mitmeid võimalikke jaotusi. Pullerits (2017) jagab liikumise rütmiliseks, improvisatsiooniliseks liikumiseks ja tantsuks. Muldma ja Kiilu (2009) eristavad muusikalis-rütmilist liikumist, laulu- ja ringmänge, muusikalisi mängu ja tantsu.

Rütmiline liikumine taotleb muusika rütmi ja iseloomu väljendamist, kuid esikohal pole täpsuse saavutamine, vaid siiski eneseväljendus vastavalt muusikalistele elementidele (Pullerits, 2017). Lapselt eeldatakse muusikaga kooskõlas liikumist, kasutades eakohaseid liikumisviise, tantsusamme ning vahendeid (Muldma ja Kiilu, 2009). Muusikalis-rütmiline liikumine on seotud nii muusikaliste oskustega kui ka lapse arenguga laiemalt.

Émile Jaques-Dalcroze meetod ühendab rütmika, solfedžo ja improviseerimise. Meetodi kohaselt on rütmide algallikaks inimese loomulikud liikumised, mistõttu aitab rütmide kogemine liikumise kaudu neid paremini õppida ja kinnistada, seejuures arenevad samaaegselt loovus ja koordinatsioon (Kaus, 2014). See meetodika pole seotud vaid liikumise arendamisega, vaid sobib kasutamiseks muusikatundides ja pilliõppes ning õpetab kuulamisoskuseid (Campell & Scott-Kassner, 2010). Muusikaga on seotud ka endise Eesti võimlemispedagoogi Ernst Idla välja arendatud meetodika, kus liikumine hõlmab inimest tervikuna, tema vaimu ja füüsi ning kus muusika aitab liigutusi sooritada ja toetab lapse liikumise arengut.

Lapsed ei erista muusikat ja liikumist ning tajuvad seda sageli tervikuna, lisaks reageerivad lapsed muusikale läbi liikumise, eriti koolieelses eas (Pullerits, 2017). Seetõttu on liikumise teadlik ja teaduspõhine rakendamine ka rühmaõpetaja tegevuses oluline.

1.3. Alushariduse õppekava – ainevaldkondade lõiming muusikaga

Eesti alushariduse õppekavas on 6 ainevaldkonda: mina ja keskkond, keel ja kõne, matemaatika, kunst, muusika ja liikumine ning valdkondade ülene põhimõte on, et õppetegevuste korraldamisel neid omavahel lõimitakse. Muusikat puudutav paragrahv on kõige lühem ja eeldatavaid õppetulemusi kohati raske mõõta. Muusika kasutamine kui spetsiifiline töövahend on välja toodud keele ja kõne valdkonnas, kus muusika ja rütmid peaksid olema vahendid, millega aktiveerida keeleõppes erinevaid meeli (Alushariduse õppekava 2025).

Lõiming muusikas toimub sageli läbi muusikaõpetaja ja rühmaõpetajate koostöö. Tänapäeval on lasteaedades levinud projektõpe ning muusikaõpetajatelt oodatakse lõimumist rühma projektidega. Kuna muusikaõpetaja prioriteet on siiski muusikaliste osaoskuste õpetamine, siis on edukaks lõimimiseks oluline, et ka rühmaõpetajad on teadlikud muusikaliste tegevuste võimalustest. Tulemused eri ainevaldkondades on alushariduse õppekavas lahti kirjutatud, kuid lõimingu võimalusi tuleb õpetajatel ise otsida. Muusika on seotud kõikide valdkondadega.

Valdkond „mina ja keskkond“ tegeleb sellega, kuidas laps ennast ümbritsevat mõistab, „keel ja kõne“ aga keskendub lapse sõnavarale, suhtlemisoskustele, keele mõistmisele, lugemisele, kirjutamisele. On väga palju temaatilisi lastelaule, mis käsitlevad olulisi teemasid, näiteks kombed ja tavad, tervis, liiklus, loodus. Tegelikult võiks iga lasteaias käsitletava teema juurde leida sobiva laulu. Lutz Jäncke (2008) võtab kokku erinevates uurimustes käsitletud info ning leiab, et muusika ja mälu on omavahel mitmetes aspektides seotud. Muusika aitab uut infot meelde jätta, see on seotud samade aju osadega, mis aktiveeruvad keelelistes tegevustes. Samas mängib meelde jätmisel rolli ka emotsioon, mis muusikaga kaasneb. Emotsioon on kui stiimul, mis käivitab ajus reaktsiooni, kasutades samu tegevusmustreid nagu emotsiooni tekkimise hetkel (Buchanan, 2007). Selle põhjal võib üldistada, et muusika toetab õppimist kõikides valdkondades, olles eriti tähtsal kohal „mina ja keskkond“ ning „keel ja kõne“ õpitulemuste saavutamisel.

Muusika ja liikumise lõiming on loomulik ning toob endaga kaasa palju kasutegureid. Liikumismänge peetakse laste mitmekülgse arengu üheks tähtsamaks komponendiks (Palm, 2017). Uurimused on näidanud, et muusika saatel liikumine parandab laste tähelepanuvõimet ning suurendab motivatsiooni õppetegevustes osaleda - see muudab õppimise tähendusrikkamaks ja aitab luua emotsionaalseid seoseid. Samuti aitavad muusika ja liikumine hoida laste tähelepanu õppeprotsessil, temaatilised laulud ja liigutused aitavad õpitavat meelde jätta ning teevad õppimise meeldivaks ja põnevaks. (Samsudin, 2019) Ka matemaatiliste oskuste omandamisele aitab muusika kaasa, lõimides näiteks mängu argitegevuste, arutelude ja matemaatilise keelega (Piht & Õun, 2017).

Muusika ja kunst on mõlemad loovad õppevaldkonnad, mis on seotud tunnetusoskuste ja emotsioonidega. Neid ühendades on võimalik läbi erinevate meelte pakkuda lapsele kogemusi nii enda kui ka maailma tunnetamiseks ja mõistmiseks. Muusika ja kunstitegevusi võib liita passiivselt taustamuusikat kasutades või aktiivselt, paludes lastel näiteks muusikalisi väljendusvahendeid kujutada oma kunstitöodes. Muusika ja kunstide lõiming aitab Campelli ja Scott-Kassneri (2010) järgi lapsel jõuda sügavamate arusaamadeni, pakkudes samas õpetajatele võimalusi õppetegevuste rikastamiseks.

1.4. Alushariduse õpetajate muusikaline ettevalmistus

Muusikaõpetust alushariduse õpetajate õppekavades nähakse keerulisena – see ühendab endas pedagoogilised teadmised ja oskused, muusika teoreetilise tausta ning praktika (Rochovská *et al*, 2023). Muusika kasutamine õppetöös nõuab õpetajalt loovust, paindlikkust ja uuendusmeelsust (Samsudini, 2019). Läänemaailmas teeb muusika integreerimise keeruliseks ka asjaolu, et muusika on igapäevaelust kaugenenuid ning tajutakse sageli kui meelelahutust, mille kandjateks on n.-ö artistid kui spetsialistid (Campell & Scott-Kassner, 2010). Samas tuleb silmas pidada, et laste muusikalised oskused arenevad ka kultuurikeskkonnas viibides ega nõua ainult teadlikku õpetamist (Sloboda, 2007).

Tartu Ülikooli “Koolieelse lasteasutuse õpetaja” õppekavas on üks muusikadidaktiline aine „Muusikalised tegevused koolieelses eas“ mahuga 3 ainepunkti. Õppeaine peaks andma teadmisi ja oskusi muusikaliste tegevuste läbi viimisest, muusika lõimimisest ning ka üldise ülevaate lapse muusikalisest arengust, olles sissejuhatuseks ning edasine teadmiste rakendamine ja enesetäiendamine sõltub igast õpetajast endast. Õppekava lõpetades on

magistriõppes võimalik õpinguid jätkata näiteks haridusinnovatsiooni, kaasava hariduse või erinevatel õpetaja õppekavadel.

Tallinna Ülikoolis saab õppida “Alushariduse pedagoogi” õppekaval nii bakalaureusekui ka magistriõppes. Bakalaureuseõppes läbivad üliõpilased aine “Muusika ja liikumisõpetus alushariduses” 6 ainepunkti väärtuses. Aine läbides peaks üliõpilane omama ülevaadet lapse muusikalisest arengust ja olema võimeline iseseisvalt muusikalisi tegevusi rühmas läbi viima ja lõimima teiste ainevaldkondadega. Siiski, arvestades aine mahtu ja inimeste erinevaid hoiakuid ja kogemusi muusikaga, on tegemist sissejuhatava ainega valdkonda.

Tartu Ülikooli Narva kolledžis saab õppida “Koolieelse lasteasutuse õpetaja mitmekeelses õppekeskkonnas” erialal. Seal on kohustuslike ainete hulgas “Muusika ja rütmika koolieelses lasteasutuses”, mille eest saab 3 ainepunkti. Õppeaine kirjeldus viitab aine praktilisele iseloomule, keskendudes didaktikale ja muusika õppe meetoditele lähtudes õppekava eesmärkidest.

Lasteaias keskendutakse peamiselt laste üldoskuste arendamisele ja mitte niivõrd valdkondade spetsiifikale (Nirk, 2014). Ka muusikatundidest saadavad oskused on Nirgi (2014) järgi seotud kõige rohkem motoorsete, tunnetuslike ja kognitiivsete oskuste ja nende arenguga, samuti sotsiaalsete oskustega ning kõige vähem muusikaliste pädevuste arendamisega. Seetõttu peaksid lasteaiaõpetajad teadvustama, et oluline pole mitte nende musikaalsus, vaid oskus kasutada muusikalisi väljendusvahendeid ja võimalusi õppetöö planeerimisel. Saadud teadmised ja kogemused ülikoolist kindlasti toetavad õpetaja pädevusi muusika valdkonnas, kuid muusika edukas lõimimine eeldab õpetajalt ka enesekindlust, soosivat hoiakut muusika suhtes ja harjumusi, mida toetab järjepidev praktiseerimine.

2. METOODIKA

Selles peatükis kirjeldatakse uuringu valimit, kirjeldatakse andmete kogumise ja analüüsimise protsessi ning selgitatakse uuringu piiranguid.

2.1. Valim

Magistritöö valimi moodustavad õpetajad ühest Tartu linna munitsipaallasteaiast. Uuritavate õpetajate tööstaaž varieerub 1-st 45 aastani, nende hulgas 3 uuritavat on töötanud kuni 5 aastat, 6 uuritavat kuni 20 aastat ja 3 on töötanud üle kolmekümne aasta. Lasteaia 20st õpetajast osales intervjuudes 12. Enamikul intervjuueeritud õpetajatest on kõrgharidus, kõige

rohkem on lõpetatud Tartu Ülikooli Koolieelse lasteasutuse õpetaja bakalaureuse õppekava, kuid on ka vastajaid, kes on lõpetanud mõne teise eriala ning läbinud pedagoogilisi täiendkoolitusi lasteaiaõpetaja või eripedagoogika valdkonnades. 3 uuritavat on lõpetanud laste muusikakooli. Peaaegu kõikidel uuritavatel on kogemusi muusikaga läbi koorilaulu või muusikaga tegelevate pereliikmete, mõnel juhul mainiti nõrka musikaalsust, kehva lauluhäält või julguse puudumist laulmisel.

Intervjueeritud õpetajad töötavad lastega vanuses 1,5 - 7, esindatud on seal hulgas vanuse järgi moodustatud rühmad, sobitus- ja tasandusrühmad. Tegemist on mugavusvalimiga, kuna töötan ise selles asutuses. Intervjuus osalemine oli vabatahtlik ning kriteeriumiks oli töötamine lasteaiaõpetaja ametikohal. Et vähendada sotsiaalselt sobiva käitumise mõju tulemustele, rõhutasin enne intervjuud andmete anonüümsust ja konfidentsiaalsust ning selgitasin uuringu eesmärgi. Kuigi töötamine samas asutuses võis mõjutada osalejate avatust, aitas see ka paremini mõista konteksti. Head suhted uurija ja uuritavate vahel tekitasid intervjuude ajal mõnusa avatud õhkkonna. Intervjueeritavad andsid nõusoleku uuringus osalemiseks ning olid teadlikud, et nad võivad oma nõusoleku ka tagasi võtta.

Kuigi ühe lasteaia põhjal saadud infot ei saa üldistada teistele lasteaedadele, pakub see väärtuslikku teadmist muusika kasutamise ja lõimimise hetkeseisu kohta ühe Tartu linna koolieelse lasteasutuse põhjaliku uurimise näitel. Uuring võimaldab võrrelda õpetajate kogemusi ja hoiakuid, kuna nad töötavad sarnastes tingimustes. Saadud tulemused on kontekstispetsiifilised ning annavad sügavama arusaama muusika kasutamisest ja lõimimisest kui õppeprotsessi olulisest osast.

See lasteaed on ligi 60 aastat vana. Lasteaed on aktiivne ja saanud aastate jooksul mitmeid tunnustusi, näiteks on saavutatud Ettevõtliku Kooli hõbetase, liitunud on Rohelise Kooli programmiga. Lasteaia ruumid on renoveeritud, õppetegevustes rakendatakse projektõpet, digipedagoogikat, õuesõpet, lapsest lähtuvat mõtteviisi. Õpetajate osalemist koolitustel väärtustatakse ning korraldatakse ka koosolekuid, kus kolleegid saavad oma mõtteid ja parimaid praktikaid teistega jagada.

2.2. Andmete kogumine ja analüüs

Andmete kogumiseks viisin läbi 10 poolstruktureeritud intervjuud, millest kahes osales korraga 2 õpetajat, et jagada kogemusi ühiselt. Grupiintervjuu võimaldas kolleegide vahelist

arutelu ning rikastas andmestikku, kuigi võis samas mõjutada vastuste kujunemist vastastikuse täiendamise või nõustumise kaudu. Poolstruktureeritud intervjuu võimaldas vestlusel kulgeda loomulikus rütmis, kuid samas hoida fookust.

Intervjuud kestsid ligikaudselt 15-20 minutit. Suhteliselt lühikese intervjuude kestvuse määras ühest küljest teema praktiline iseloom, teisest küljest intervjuude toimumine tööpäeva sees, arvestades õpetajate aja piiranguid. Enamik intervjuud viisin läbi lasteaiamuusikaruumis, 2 intervjuud toimusid rühmaruumides. Kuna intervjuude käigus sai kaetud kõik rühmatüübid ja laste vanused, siis leian, et intervjuude hulk on piisav, vastustes hakkasid koodid ja kategooriad korduma. Intervjuud salvestati ning kõik uuringus osalejad andsid selleks nõusoleku. Transkribeerimisel kasutasin TalTech'i lahendust tekstiks.ee, seejärel parandasin transkriptsioonid võimalikult täpseks ning kuulasin intervjuud korduvalt üle, et tagada andmete usaldusvärsus.

Intervjuu küsimustik oli jagatud teemaplokkidesse: muusika kasutamine ja lõimimine rühma õppetegevustesse, laste areng seoses muusikaga ja õpetaja hinnang enda pädevustele muusika lõimimisel. Intervjuude käigus muutus küsimuste järjekord ja sõnastused vastavalt vestluse loomulikule kulgemisele ning õpetajate vastustele, vajadusel esitasin täpsustavaid küsimusi. Viisin läbi prooviintervjuu ühe valimisse kuuluva õpetajaga. Kuna küsimustikus ei pidanud tegema sisulisi muudatusi, siis kaasasin ka prooviintervjuu andmed tulemuste hulka.

Töö on kvalitatiivne ning andmete analüüsil kasutasin induktiivset sisuanalüüsi. Õunapuu (2014) järgi on kvalitatiivne uurimistöö sobilik nähtuste uurimiseks oma loomulikus keskkonnas ning põhjalike kirjelduste loomiseks. Käesoleva töö eesmärk on mõista muusika rolli konkreetses lasteaiakeskkonnas ning õpetajate kogemusi ja hoiakuid, kasutades kirjeldamist, analüüsi ja interpreteerimist. Analüüsiprotsess hõlmas mitut etappi. Esmalt lugesin intervjuud korduvalt läbi, et saada terviklik ülevaade. Seejärel kodeerisin teksti tähenduslike üksuste leidmiseks. Koondasin sarnased koodid kategooriateks, mis lähtusid uurimisküsimustest. Analüüsi käigus keskendusin nii üksikutele näidetele kui ka korduvatele mustritele, et leida sarnasusi ja erinevusi õpetajate praktikas ja hoiakutes.

Näited kodeerimisprotsessist:

Intervjuu väljavõte	Kood	Kategooria	Uurimisküsimus
„ <i>Me pärast arutame seda, missugused olid laulusõnad ja mis need tähendavad.</i> “	laulusõnade üle arutlemine	kasutatavad tegevused	Kuidas õpetajad muusikat lõimivad?
„ <i>Vahel me kasutamegi rahunemiseks mõnda helipala.</i> “	muusika rahustav mõju	lõimimise kasud	Miks õpetajad muusikat lõimivad ja kasutavad?

3. TULEMUSED

3.1. Kuidas muusikat lõimitakse?

Käesolevas alapeatükis antakse ülevaade muusika lõimimise praktikatest. Kõigepealt kirjeldatakse lõimingut valdkondade kaupa ning seejärel avatakse enim kasutatavate tegevuste sisu. Tulemused põhinevad intervjuude analüüsil, millest selgus, milliseid valdkondi kõige sagedamini omavahel lõimitakse, kuidas seda tehakse ja milliseid tegevusi kasutatakse.

3.1.1 Lõimitavad valdkonnad

Intervjuudest selgus, et õpetajad näevad muusika seoseid kõikide teiste õppevaldkondadega. Samas ei näha muusika lõimimist eesmärgipäraselt õppetöö planeerimisel ning pigem on tegemist spontaansete ideedega. Siiski on mõned valdkonnad, millega lõiming on loomulikum ja sagedasem kui teistega. Lisaks sõltub lõimingu vajalikkus, valdkonnad ja ka lõimingu edukus mitmetest teguritest, seal hulgas õpetaja soov muusikat lõimida, õpetaja enda musikaalsus, muusikatundide sagedus ja kvaliteet, laste vanus ja eripärad.

Mina ja keskkond

Intervjuudest selgus, et Mina ja keskkond on valdkond, mille lõimimine on õpetajate jaoks paratamatu, igapäevane ning iseenesest mõistetav, seega ei saagi väita, et muusikat lõimitakse teadlikult just selle õppevaldkonna tulemuste saavutamiseks. Pigem kasutatakse muusikat kui vahendit teemade ilmestamiseks, näiteks otsitakse projektiteemalisi laule ja luuletusi, arutletakse laulusõnade üle. Lisaks tuleb mina ja keskkond teema olulisel määral sisse kuulamisülesannetes – kuulatakse loodushääli õues, õppevideotest, kuulatakse ja loendatakse silmad kinni rütme ja õpitakse ennast paremini tundma ja oma emotsioone kontrollima rahustava muusika saatel.

Keel ja kõne

Muusika lõimimist õppevaldkonnaga Keel ja kõne peavad õpetajad oluliseks alates sõimerühmast kuni koolieelikuteni välja. Muusika enamasti köidab lapsi ning eriti väikeste laste jaoks on laulmine ja rütmisalmid oluliseks keeleõppe tööriistaks:

„Lauldes on tegelikult lihtsam öelda sõna lapsel kui niisama. Ja niimoodi on mõnigi saanud oma häälikud ja sõnad kätte.“

Laulud ja rütmisalmid aitavad kaasa keeletaju arengule läbi sõnarütmide tunnetamise, areneb ka sõnavara. Kõige enam kasutatakse luuletusi ja laule hommikuringides. On alguslaulud või salmid, mida vahetatakse harvem ning mis aitavad kaasa päevarütmi tunnetamisele ning oluliste põhiteadmiste omandamisele, osa hommikuringi repertuaarist võib aga olla seotud käimas oleva projektiga. Suuremate laste puhul aitab muusika väga palju kaasa silbitamise harjutuste juures, plaksud või patsud silpidel aitavad lapsel paremini keelt tunnetada. Rühmades, kus on erivajadustega lapsed, võib olla keele ja kõne lõimimine muusikaga keeruline, sest laste kõne on väga erineval tasemel ja töö nendega on sageli individuaalne.

Matemaatika

Muusika ja matemaatika lõimimise näiteid oli intervjuueeritavatel keerulisem tuua, vajati rohkem mõtlemisaega ja suunavaid küsimusi. Matemaatika ja muusika lõimimiseks

kasutatakse erinevaid muusikalisi väljendusvahendeid ja võimalusi ning enamasti ongi tegevus lõimitud rohkemate valdkondadega. Kaasatud võib olla pillimäng rütmipillidel või kehapillil, näiteks kindla arvu plaksutamine. Toodi välja ülesandeid kuulata, mitu lööki teeb õpetaja või kui pikalt heli kestab. Matemaatika võimaldab integreerida ka liikumist, mainiti näiteks hulkadeks jaotumist. Matemaatika väljendub ka laulusõnades ja -mängudes, õpetades kujundeid, suundi, loendamist.

Üks õpetaja tõi näiteks suunad ja kujundid:

„Rong sõidab paremale, rong sõidab vasakule“ (suunad)

„Üks eesel ostis kuusepuu“ (kolmnurga näitamine)

Teine õpetaja seostas loendamist ja kujundeid:

„Mu mütsil on kolm nurka, kolmnurkne on mu müts“ (kujundid, loendamine)

Kuigi teadlikku muusika ja matemaatika lõimingut esines rohkem suuremate laste rühmades, illustreerivad toodud näited suurepäraseid võimalusi matemaatiliste mõistete tutvustamiseks väiksematele lastele muusika abil.

Kunst

Muusika ja kunsti lõimimine jaguneb passiivseks ja aktiivseks tegevuseks. Esimesel juhul paneb õpetaja kunstitegevuse ajaks muusika mängima.

Üks õpetaja järgmise näite:

“Otsin mingi sobilikuma muusika, mis kuidagi selle joonistusega haakub, et siis selle muusika saatel joonistavad.”

Muusika lõimimisel kunstiga õpitegevusena valib õpetaja ühe muusikapala, mis on sageli klassikaline muusika, ja annab lastele ülesande muusika järgi joonistada, värvida, kujutada oma tundeid või muusika järgi joont tõmmata.

Ühe õpetaja kirjeldus õppetegevusest oli järgmine:

“Me oleme muusika järgi joonistanud, et aeglasem muusika, kiirem muusika, et mis tunde see tekitab, kuidas laps seda pilti näeb (...) rahulikum muusika, kas värvid on helgemad (...) raskem muusika, et kas värv läheb tumedamaks.”

Ka kunsti ja muusika lõimimise puhul mängib rolli laste vanus – mida suuremad lapsed, seda tõenäolisemalt neid valdkondi lõimitakse. Väiksemad lapsed ei suuda korraga keskenduda mitmele tegevusele, seega muusika võib olla hoopiski segav faktor. Sama asjaolu toodi välja erivajadustega laste puhul. Eirirühmades esineb sageli tundlikkust helidele, millega peab tegevusi planeerides arvestama.

Liikumine

Kuigi muusika ja liikumine on omavahel tugevalt seotud valdkonnad, selgus intervjuudest, et neid kahte rühmades sageli ei lõimita. Muusika puhul toodi välja, et muusikatunnid katavad juba olulise ära ning sellest on rühmale küllalt. Muusikalise liikumise kasutamise vähesust põhjendati ruumipuudusega, väheste teadmiste ja praktiliste oskustega ning materjali puudusega. Siiski toodi ka häid näiteid muusikalise liikumise kasutamisest õppetegevuste osana.

Muusikalise liikumise rakendamine rühmas väljendub kõige sagedamini suurelt ekraanilt Youtube’ist lastavate videote järgi tantsimises. See meeldib lastele ning nad küsivad ka ise oma lemmikuid. Lapsed, kes käivad tantsutrennis, toovad oma oskused rühma kaasa ja õpetavad teistele lastele enda kavasid.

Muusikalist liikumist kasutavad osad õpetajad rutiinsete tegevuste ilmestamiseks:

„Söögitoast tulen üles rongisõidu lauluga.“

„Üks ussike, üks ussike on kodu poole teel.“ (õueminikul)

Mõned õpetajad kasutavad muusikalist liikumist hommikuvõimlemiseks, et lapsi aktiivsemaks muuta. Samal eesmärgil mainiti joogaharjutusi. Laulumängude kasutamist kinnitas vaid üks intervjuueritud õpetajatest, kellel on pikaajaline töökogemus, head teadmised ja tahtmine muusikat lõimida ning oskus leida ka iseseisvalt uut materjali.

3.1.2 Kasutatavad tegevused

Rühmades enim kasutatavate muusikaliste tegevuste hulka kuuluvad luuletused, rütmisalmid, liisusalmid, laulud, muusikavideote vaatamine, muusikalised mängud, muusika kuulamine ja pillimäng. Lisaks toodi välja laste enda algatatud muusikalised tegevused.

Luuletused, rütmisalmid ja laulud

Kõige rohkem kasutavad õpetajad õppetöös luuletusi, rütmisalme ja liisusalme. Rütme peetakse oluliseks kõikides vanuseastmetes ning rütmide kasutamise eesmärgid on sagedamini seotud kõne arenguga, tähelepanu ja keskendumisvõimega ja motoorse arenguga. Luuletusi kasutatakse projektide ilmestamiseks. Liisusalmid ja tegevusi saatvad salmid toetavad lapse turvatunnet läbi pideva kordamise. Samuti on luuletustel oluline roll mälu treenimisel.

Kuigi muusikatunnis õpitud laule korratakse ka rühmas, ei ole laulmine enamiku intervjueeritud õpetajate jaoks loomulik ega lihtne. Osad õpetajad ei julge laulda oma kolleegide ees, küll aga võivad laulda lastega omaette olles. Mainiti, et kehva lauluhääle tõttu kasutatakse enamasti muusikat, mida lastakse arvutist. Ka muusikatunni laulude harjutamisel kasutatakse võimalusel salvestusi, mille järgi laulda.

Intervjuudest selgus, et õpetaja muusikaline haridus ja pädevused ei olnud laulmise rakendamise otseselt seotud. Rohkem laulavad need õpetajad, kellel on positiivseid kogemusi seoses muusikaga.

Näiteks kirjeldas üks intervjueeritav, kuidas lapsepõlves kodus palju lauldi ning rääkis enda laulmisest rühmas järgmiselt:

“Nüüd ma ei oska enam üldse laulda. (...) Aga muidu ma oma töös olen kasutanud kogu aeg nagu neid muusikavideosid või laule. (...) Oma lõbuks laulan lastega rühmas.”

Selgus, et projektide toetamiseks otsivad õpetajad aeg-ajalt temaatilisi laule, kuid pigem toetatakse muusikaõpetajale, kes omakorda püüab rühmade projektidega võimalusel haakuda.

Muusikavideod

Ekraanide kasutamine on tugevalt lasteaia õppetöösse kaasatud. Uuritavate seas oli üks õpetaja, kes õppetöös ekraanide kasutamist väldib ning rõhutas kuulamise olulisust. Igas vanuses lapsed küsivad ise videoid, neil on oma lemmikud ja õpetajad panevad lastele muusikavideoid hea meelega. Peamiselt kasutatakse selleks Youtube'i. Kuulatakse popmuusikat, näiteks Eesti laulu videoid. Korduvalt mainiti Lolala ja Laikrete lastelaulude kanaleid, paaril juhul ka ERR lasteekraani. Muusikavideoid kasutatakse ka tasandusrühmades, kus lapsed hea meelega nende järgi tantsivad. Tantsimine ja videod on pigem laste vabategevuse suunamiseks või laste enda soovil, harvem planeeritud õppetegevuse osa.

Kuulamine

Kuulamisel on õppetegevuste planeerimisel oluline roll. Kui laule kuulatakse meelelahutuseks ja ajaviiteks enamasti ekraani vahendusel, siis kuulamist kasutatakse erinevates õppeülesannetes. Üks intervjuueeritav kirjeldas, kuidas kuulamisülesande ajal võib paluda lastel silmad kinni panna, mis muudab kuulamise aktiivsemaks. Mitmed õpetajad töid välja kehapilli ja rütmipillide kasutamise kuulamisülesannete juures. Tihti kuulatakse erinevaid hääli, nii õppevideote vahendusel kui ka looduses. Kõige sagedamini mainiti linnu- ja loomahäälte kuulamist, aga lisaks ka näiteks sõidukite hääled.

Samas toodi korduvalt välja ka kuulamise rahustav mõju. Mitmed õpetajad kasutavad rahustavat muusikat. Üks intervjuueeritav rääkis spetsiifiliselt kuulamise kasutamisest laste rahustamiseks õppetegevuse eel:

„Meil olid kasutusel hommikuringis ka need Tiibeti kõlataldrikud. Me võtsime sellega hommikuti hoo maha ja kuulasime, kui pikalt see heli kestab.“

Rahustavale muusikale kontrastiks kasutatakse muusika kuulamist mõnel juhul ka tähelepanu hoidmiseks ja hasardi tekitamiseks - näiteks kasutab üks õpetaja muusika ja pausi vaheldumist erinevate ülesannete läbiviimisel väiksemate laste rühmas.

Muusikalised mängud

Intervjuude põhjal võib väita, et muusikalistel mängudel on tänapäeval suhteliselt väike roll rühma õppetegevustes. Kõige populaarsem mäng intervjueritud õpetajate rühmades on klassikaline toolimäng, kus liigutakse muusika saatel ning iga voozu järel jääb üks tool vähemaks. Ka Youtube'is leiab lisaks laulu- ja tantsuvideotele muusikalisi mängu, näiteks nimetati *dance and freeze* mängu ja liikumismänge Lolala ja Laikrete kanalites. Veel mängitakse käe- ja sõrmemänge, millega käivad kaasas salmid või laulud. Õpetajad põhjendasid vähest laulumängude kasutamist sellega, et muusikatunnis tehakse neid niigi, osad rühmaruumid on liiga väikesed ning samuti ei ole enamik õpetajatel piisavalt teadmisi või oskuseid uusi mängu leida.

Pillimäng

Rütmipille mängitakse mingil määral kõikides rühmades, kuid seal on mitmed olulised aspektid, mida õpetajad välja tõid. Pillid ei ole lastele pidevalt kättesaadavad, neid kasutatakse kas õppetegevuses või kindlal ajal, kuna vastasel korral oleks rühmaruumis liiga palju lärmi. Eriti mõjutab see erivajadustega lapsi. Enamik õpetajaid on rahul lasteaias olevate võimalustega ja nad ei soovi rühma liiga palju vahendeid. Nähakse võimalust vajadusel laenata pille muusikaõpetajalt. Osad õpetajad on toonud tööle kaasa oma isiklikke pille, lapsevanemad on pille kaasa andnud kodudest ning lihtsamaid rütmipille meisterdatakse ka ise, näiteks lisades kuivaineid üllatusmuna kestadesse või tühjadesse pudelitesse. Rütmipillide mängimisega ilmestatakse lugusid ja luuletusi ja lüüakse kaasa rütmi. Nagu eelnevalt selgus, et osa õpetajaid kasutab salme ja laule ülemineku tegevustel, siis üks intervjueritav kasutab pillimängu päevarütmide teadvustamiseks lastele, mängides melodiat kellamängul enne sööma minekut.

Laste initsiatiiv

Mitmed intervjueritavad rääkisid ka laste algatatud muusikalistest tegevustest. Kirjeldati, et lapsed reageerivad muusikale positiivselt ning laulavad ka ilma täiskasvanute suunamiseta. Spontaanselt lauldakse peamiselt muusikatunnis õpitud laule. Väljaspool lasteaeda lauluringides käivad lapsed toovad õpitud laule rühma ja õpetavad ka teistele, samamoodi

tantsimisega. Osa lastest armastab kodus oma vanematele esineda õpitud lugudega. Lapsed laulavad ülemineku tegevustel nagu õuest tuppataulek või rühmas vaba tegevuse ajal. On lapsed, kes muusikalisi tegevusi eest võtavad ning see paneb mõnikord kaasa laulma terve rühma, ka need lapsed, kes tavaliselt ei laula.

3.2. Miks muusikat lõimitakse ja kasutatakse?

Õpetajad näevad muusikat kui abivahendit või tööriista, mille abil muuta tegevused põnevamaks ja mitmekesisemaks. Kõik intervjueritud õpetajad nägid muusikat õppekava eesmärkide saavutamiseks vajalikuna. Muusika rakendamise kõige levinuma põhjusena toodi välja selle mõju laste tähelepanule ja keskendumisvõimele. Muusika kasutamisel muutuvad lapsed aktiivsemaks ja osalevad tegevustes rohkem, eriti märgatav mõju on vaiksemate ja tagasihoidlikumate laste puhul:

„Hakkavad paremini tegutsema kaasa kindlasti. Seda on meie rühmas küll mõne lapse puhul märgata olnud.“

Muusika ja rütmid aitavad lastel paremini asju meelde jätta. Näiteks kasutatakse rütmisalme nädalapäevade kinnistamiseks.

Muusikat kasutatakse rühmades teadlikult kas rahustamiseks või meeleolu tõstmiseks. Kuulatavad muusikapalad valitakse vastavalt eesmärgile. Veel mainiti, et muusika aitab rühmas tekitada ühtehoidmist ja grupitunnet. Mitmed intervjueritavad pidasid muusikategevuste üheks olulisemaks kasuks koos tegutsemist:

„Kui ikkagi ees hakkab laulma, siis nagu tulevad kõik kaasa. Ja see tekitab ühtse sellise meeskonna, grupitunde.“

„Nad tegid ju koos seda kõike, kätest kinni, ringmänge.“

Koos tegutsemise olulisust rõhutati ka muusikalistes liikumismängudes, kus igal lapsel on oma roll ning mängu või õppetegevuse õnnestumiseks on oluline igäühe panus ja reeglite järgimine.

Muusika aitab lastel kasvatada esinemisjulgust ja mõjub positiivselt lapse sotsiaalsusele, seda nii rühma õppetegevuste näitel kui ka silmas pidades laste huviharidust väljaspool lasteaeda. Kuigi iga laps on individuaalne ja muusikaga tegelemise kasusid on

õpetajal võimatu eristada lapse loomulikust arengust, on siiski palju positiivseid märkamisi nende laste sotsiaal-emotsionaalsete oskuste kohta, kes käivad laulmas või tantsimas.

Muusikat kasutatakse teadlikult päevarutiinide osana, sest see kasvatab lastes turvatunnet. Ühelt tegevuselt teisele liikumine tekitab mõnikord ootamatu kaose, selle ennetamiseks või parandamiseks sobib muusika väga hästi. Üks õpetaja põhjendas, et muusika distsiplineerib lapsi, tuttavad viisid vähendavad ärevust.

3.3. Õpetajate enesehinnang muusika lõimimisel

Alushariduse kehtivas õppekavas on öeldud, et õppetulemused saavutatakse ainevaldkondi lõimides. Muusika valdkonna tulemuste pärast ei pea õpetajad muretsema, kuna eraldi muusikaõpetaja on olemas, küll aga on õppekavas mainitud muusika lõimimise olulisust teiste valdkondade tulemuste saavutamisel. Selgus, et õpetaja muusikaline haridus, näiteks lastemuusikakooli lõpetamine ja pillide valdamine, ei ole kriteerium muusika sagedaseks lõimimiseks. Põhirolli mängivad õpetaja hoiakud ja nii elu kui ka töö jooksul omandatud kogemused.

3.3.1 Lõimingut takistavad asjaolud

Lõimingut takistavad asjaolud on rühmades ja õpetajatel väga erinevad ning ühiseid jooni on vähe. Oli siiski neid faktoreid, mis mõjutavad sagedamini. Kõige selgemalt tuli välja oskuste ja teadmiste puudus – eelkõige on õpetajatel keeruline leida kaasahaaravat materjali.

Rühmades tuginetakse sellele, mis on internetis kättesaadav. Muusikaalaseid koolitusi on vähe ning enamasti suunatud muusikaõpetajatele. Rühmaõpetajad vajavad muusika edukamaks lõimimiseks teadmisi ja linke materjalidele. Koolitusvajadust või -soovi kinnitasid kõik intervjuueeritavad. Ühe variandina leiti, et muusikaõpetaja võiks rühmaõpetajaid koolitada. Lisaks pakuti välja kolleegilt kolleegile kogemuste jagamist ja vaatlustel käimist.

Rühmaruumide suurus mõjutab eelkõige muusika lõimingut liikumise valdkonnaga ning on lisaks teadmiste puudumisele teiseks põhjuseks, miks laulumänge rühmades ei tehta. Ruumipuudust ei ole kõikides rühmades, kuid väiksemad ruumid mõjutavad lõimimise võimalusi. Ka vahenditesse suhtumine oli erinev. Kui osad õpetajatest ei näe vajadust, et

rühmas oleks palju rütmipille jmt, siis on neid, kes leiavad, et rohkem muusikalisi vahendeid rühmas aitaks neil edukamalt lõimida.

Laste eripärad mõjutavad olulisel määral muusika lõimimist. Erivajadustega laste puhul on takistuseks laste ülitundlikkus helide suhtes. Nii erivajaduste kui ka väikeste laste juures on vaja silmas pidada nende tähelepanu ja püsivuse piiratust. Kuid ka tavarühmades peab arvestama, et kõik lapsed ei reageeri muusikale samamoodi, eriti nooremates rühmades. Näiteks kirjeldas üks õpetaja oma kogemusi, kus lapsed ei võta alati muusikategevustest osa: *“Kui ma enne töötasin, ma nägin, kõigile meeldib muusika, et kõik lapsed teevad kaasa tavaliselt ja mul oligi see arvamus, et muusika aitab (...). Siin mõned lapsed nagu istuvad niimoodi lihtsalt, seda näen esimest korda.”*

Lõpuks tuginetakse ka faktile, et muusikatunnid on eraldi ning see tekitab mõtteviisi, kus muusika lõimimise vajalikkust ei näha ja palju võimalusi jääb avastamata. Intervjuude käigus jõudsid selle järelduseni mitmed õpetajad, et tegelikult pakub muusika palju veel avastamata võimalusi õppetegevuste läbiviimiseks.

3.3.2 Lõimingut toetavad asjaolud

Antud lasteaia näitel kasutab enamik õpetajatest nutiseadmeid muusika rakendamiseks rühmategevustes. Loomuliku lauluhääle asemel kuulavad ja vaatavad lapsed enamasti salvestatud muusikat. Tehnikat kasutatakse ühest küljest selle pärast, et lastele meeldib, kuid lisaks ka põhjendatakse seda enda vähese musikaalsusega. Ühest küljest aitab see muusikat rühma tuua, kuid selle tendentsi tegelik mõju meie muusikakultuurile selgub alles tulevikus.

Edukaks muusika lõimimiseks mängivad olulist rolli õpetaja kogemused, oskused ja teadmised. Sealjuures ei osutunud selle töö tulemustes määravaks õpetaja musikaalsus, vaid loov ideede genereerimine, valmisolek muusikat lõimida, enesekindlus ning läbitud koolitused. Muusika on kogu aeg meie ümber, kuid valdkonnana on ta spetsiifiline ja vajab nii kogemusi kui praktikat. Kui õpetaja on oma lapsepõlvest saanud kaasa suhtumise, et muusika on oluline elu osa, siis on ta ka oma töös rohkem valmis muusikat rakendama.

Toetava asjaoluna toodi välja rühmaruumide suurust. Sageli võib olla mängu, mille jaoks on ruumi vaja ning õppe planeerimise käigus tuleb ruumi suurusega arvestada. Vahendite kättesaadavust peetakse oluliseks, need aitavad õppetegevusi ilmestada, kuigi ka kehapiil saab asendada enamikku rütmipillidest.

Intervjuudest selgus, et ka koostööd kolleegide ja muusikaõpetajaga peetakse oluliseks, et muusika lõimimist edukamalt rakendada. Kolleegilt saadavad mõtted ja ühised arutelud toetavad läbimõeldud õppetegevuste planeerimist. Koostööst muusikaõpetajaga toodi välja järgmist: pillide laenamine, laulude, linkide ja fonogrammide saamine, muusikatunni laulude jm tegevuste kordamine rühmas.

Ka hea koostöö lapsevanematega toetab muusika lõimimist rühma tegevustesse. Lapsevanematelt saadakse infot laste igapäevase elu, tegemiste ja huvide kohta ning mõnikord saadakse nii ka uusi projekteid. Mitmed intervjueritud õpetajatest on lapsevanemate osalusel meisterdanud rühma ise rütmipille. Kodust antakse lastele mõnikord kaasa muusikalisi mänguasju ja pille. Lapsevanemad on ka osalenud lasteaia üritustel, kus nad on pille mänginud ja tutvustanud.

3.3.3 Õpetajate enesehinnang

Umbes poolel intervjueritud õpetajatest on olemas algteadmised ja oskused muusika lõimimiseks, nad saavad sellega oma töös hakkama ja teadvustavad võimalusi, kuigi leiavad, et alati võiks rohkem, paremini ning sooviksid ennast täiendada koolitustel. Teine pool intervjueritavatest on ebakindel oma võimekuses muusikat lõimida, puudu tuntakse nii teadmistest ja oskustest kui ka julgusest või ajast. Kui seostada omavahel õpetaja enesehinnang oma muusikaliste võimete üle ja lõimimise praktikad, siis 12 intervjueritava seas olid olemas kõik kombinatsioonid - head võimed/lõimib, head võimed/lõimib vähe, kehvad võimed/lõimib, kehvad võimed/lõimib vähe.

Õpetajate enesehinnangut mõjutab haridus ja läbitud koolitused. Mõned õpetajad on haridust omandades saanud ka teadmisi muusikategevuste läbi viimisest, kuid on õpetajaid, kes sellega kokku puutunud pole. Sageli on varasemad teadmised unustatud. Mitmed õpetajad mainisid, et aja jooksul on muusika kasutamist vähemaks jäänud. Enamik õpetajatest oli seda meelt, et muusikat võiks rohkem lõimida.

4. ARUTELU

Alushariduse õppekavas (2025) on sätestatud, et kogu õpe viiakse läbi ainevaldkondi lõimides. Muusikaõpetuses on selle jaoks eraldi õpetaja, kuid muusikaõpetaja ja rühmaõpetajate töö planeerimise eesmärgid on mõnevõrra erinevad. Laiemalt töötab kogu lasteaia pedagoogiline personal selle nimel, et valmistada lapsi ette kooli minekuks ning lapse jaoks optimaalsete tingimuste tagamine arenguks on iga õpetaja vastutus, kuid spetsiifiliselt tegeleb muusikaõpetaja muusikaliste osaoskustega, liikumisõpetaja oma valdkonnaga ning rühmaõpetajatele jäävad mina ja keskkond, keel ja kõne, matemaatika ning kunst. Lapse arengu seisukohast on aga oluline näha seoseid, sest edu ühes valdkonnas mõjutab sageli ka teisi arengu aspekte (Pullerits, 2017).

Magistritöö eesmärgiks oli selgitada välja ühe Tartu linna lasteaia praktikad muusika lõimimisel, tuues välja nii kasutatavad tegevused kui ka põhjused ning õpetajate hoiakud. Kvalitatiivne juhtumiuuring võimaldas esitatud vastuseid omavahel võrrelda ning saada teemakohaseid kirjeldusi ja näiteid.

Esimese uurimisküsimusega sooviti teada saada, milliseid muusikalisi tegevusi õpetajad kasutavad ja milliste valdkondadega nad muusikat lõimivad. Selgus, et antud lasteaias lõimitakse muusikat kõikide valdkondadega, kuid välja joonistusid mõned olulised asjaolud. Viimaste aastate jooksul on tehtud mitu bakalaureusetööd, kus uuritakse muusikaliste tegevuste kasutamist ja lõimimist kvantitatiivsete meetoditega. Uuritud tööde järgi (Pärn, 2023; Tõstjatsnik, 2025; Vaarik, 2024) on liikumine (muusikalis-rütmiline liikumine, rütmika, laulumängud) valdkond, mida rühmaõpetajad kõige sagedamini muusikaga lõimivad. Käesolevas uuringus aga oli lõiming liikumisega selgelt tagaplaanil. See võib viidata asjaolule, et konkreetse lasteaia töökeskkond mõjutab õppetöö planeerimist olulisel määral.

Uuritud lasteaias on head võimalused digivahendite kasutamiseks ja ekraani kasutamine nii õppetöös kui mõnikord vaba tegevuse suunamiseks tuli selgelt tulemustest välja. On oluline, et õpetajad oleksid pädevad digivahendeid kasutama nii töö planeerimisel kui ka õppetöö läbi viimisel, kuid tegelikke kasutuspraktikaid oleks vaja põhjalikumalt uurida. Maailma Terviseorganisatsioon WHO avaldas (2019) juhismaterjali, mille järgi ei tohiks kuni 5-aastased lapsed terve päeva jooksul olla rohkem kui tund aega passiivselt ekraani ees ning mida vähem, seda parem, rõhutades füüsilise aktiivsuse olulisust.

Kui valdkonna keel ja kõne lõimimist muusikaga peeti vajalikuks ja kasulikuks igas vanuseastmes ja mina ja keskkond valdkonda nähakse kui kõikide teistega orgaaniliselt seotud valdkonda, siis matemaatika ja kunsti puhul tõusid esile erinevad õpetajate poolt tajutavad piirangud. Ka Pärna (2023) uurimuses joonistus välja sarnane muster, kus mina ja keskkond ning keel ja kõne olid vastajate seas enam lõimitud valdkonnad kui matemaatika või kunst. Kindlasti on üheks põhjuseks muusika orgaaniline seos nimetatud valdkondadega. Senised uurimused kinnitavad, et aktiivsed muusikalised tegevused toetavad kõne arengut. Õppekava järgi on oluline suunata last märkama, väärtustama ja hoidma ennast ümbritsevat keskkonda, mida omakorda muusika toetab, pakkudes võimalusi koos tegutsemiseks, kultuuri kogemiseks, enese väljendamiseks.

Kunsti ja muusika lõimimise juures tuli välja üks konkreetne hoiak - väiksem laps ei suuda keskenduda korraga mitmele asjale ja muusika võib last hoopis segada. Saadud info põhjal võib järeldada, et erineva vanusega rühmades on muusikaga lõimimise praktikad samuti erinevad, kuigi see sõltub omakorda õpetaja valmisolekust ja ideedest. Matemaatika puhul tõusis eriti ilmekalt esile asjaolu, kuidas õpetajate loovus võimaldab lõimingut läbi viia erinevates vanusegruppides, kuid ideede puuduse tõttu neid valdkondi sageli ei lõimita.

Uuringus selgunud enam kasutatavad tegevused olid luuletused, rütmisalmid ja laulud. Erinevalt teistest uurimustest käsitlesin mina neid ühise kategooriana, kuna tegemist on tekstipõhiste tegevustega, mida kasutatakse sarnastel eesmärkidel. Samas selgus ka, et laulmine on paljude õpetajate jaoks raske ning võimalusel kasutatakse salvestusi. Muusikavideote vaatamine oli teine tegevus, mida kõik peale ühe intervjuueeritava pidevalt kasutab. Laps õpib suures osas matkides ja jäljendades ning salvestuste järgi õppimine tekitab küsimusi. Kui esitada lapsele pidevalt võimalikult ideaalseid versioone lauludest, mille järgi tegemine ei pruugi olla lapsele jõukohane, siis kuidas mõjub see lapse laulmisele? Meie muusikaharidus põhineb suures osas laulmisel, lähtuvalt Kodály põhimõtetest, kuid tema põhimõtete järgi peab ka muusikaõpetaja olema väga musikaalne ja hästi treenitud ning lapsele peaks pakkuma parimaid elamusi (Ney, 2014). Selle taustal on rühmaõpetajate kimbatus laulmisel põhjendatud, et mitte anda lastele halba eeskuju kehva laulmise läbi. Samas peab Kodály oluliseks hääle kasutamist, et vältida intonatsioonilist lodevust (Ney, 2014). Rühmaõpetaja jaoks tekib siin selge vastuolo, kus tal võib jääda oskustest puudu ja sellisel juhul on salvestuste poole pöördumine justkui õigustatud. Samas rõhutavad paljud autorid, kui oluline on laulmine juba väikelapse eas, ka enne kõne arengut (Campell & Scott-Kassner, 2010; Gordon, 2007; Härma ja Sepp, 2014). Pullerits (2017) võtab olukorra rühmaõpetajate jaoks kokku järgmiselt:

“Ühendus inimese ja muusika vahel on ju looduse poolt määratud. Enam eneseusaldust ja loovat lähenemist ning muusika saab olla rühmaõpetaja igapäevaseks töövahendiks.”

Lisaks eelnevale räägiti intervjuudes kuulamisülesannetest, pillimängust ja vähesel määral muusikalistest mängudest. Laulumängude kasutamine eeldab jällegi õpetajalt aktiivset osalemist ja laulmist, mis võib olla üheks põhjuseks, miks neid palju ei kasutata. Ka õppekava (2025) sätib õpetaja suunaja ja motiveerija rolli ning võib-olla on õpetaja kui aktiivse tegutseja roll seal liiga tagaplaanile jäänud. Kuulamine on aga on seotud kogu õppeprotsessiga ning muusika kuulamine võimaldab nii passiivseid kui aktiivseid tegevusi läbi viia.

Varasemad uuringud on leidnud, et pillimängu ei kasutata rühmades palju. Käesolevas uuringus leiti, et on mitmeid põhjuseid, miks pillimängu liiga sageli ei kasutata. Oma intervjuudes lähtusin ma sellest, et enamik õpetajatest ei valda muusikainstrumente, kuid kõik oskavad kasutada rütmipille tegevuste ilmestamiseks. Pillide olemasolu rühmas oli üks argument, kuid peamiselt muretseti tekkiva lärmi pärast. Muusikainstrumentide kasutamine oli selgelt piiratud kõikides rühmades ning enamik vastajaid ei tundnud vajadust rohkemate vahendite järele.

Teine uurimisküsimus püüdis leida põhjusi, miks õpetajad muusikat teiste valdkondadega lõimivad. Just nagu Pullerits (2017) väitis, näevad rühmaõpetajad muusikat kui tööriista ja abivahendit tegevuste mitmekesisemaks ja põnevamaks muutmiseks. Siinkohal on oluline lapse aktiivne muusikaline tegutsemine, mis toetab mälu, keelelist arengut, ruumitaju, emotsionaalseid oskuseid ja loogikat (Selmani, 2024). Muusikaliste oskuste areng on vaid üks aspekt muusikaliste tegevuste kasudest.

Intervjueeritud õpetajate teadmised muusika mõjust mälule ja tähelepanule tulid kõige selgemini esile. Muusika tõstab laste osalusaktiivsust ja aitab nende tähelepanu suunata olulisele. Sellel eesmärgil kasutatakse eriti palju rütme. Rütmide abil jäävad meelde sõnad ja luuletused, rütmid aitavad paremini mõista keelt, samuti aitavad rütmid tegevuste kulgemist määrata, kas või muusika ja paus eristamise meetodil. Siit võib järeldada, et muusikaliste tegevuste valikut mõjutab tugevalt õpetaja võimekus ja harjumus oma tegevusi eesmärgistada. Meloodilist muusikat kasutatakse teistel eesmärkidel. Levinud on lõõgastumise muusika kasutamine, spetsiifiliste muusikapalade valimine rahunemise eesmärgil.

Rühmaõpetajad näevad muusika olulise kasutegurina koostööd laste vahel, kuigi pigem toodi seda välja muusikatunni kontekstis, mitte lõimimise juures. Ühine tegutsemine ja

grupitunne on olulised väärtused ja võtmepädevused tänapäeva ühiskonnas ning muusika aitab nende arengule kaasa. Muusikat on läbi aegade kasutatud töiste ja rutiinsete tegevuste juures, näiteks rahvamuusikas töölaulud, karjaselaulud, unelaulud jne. Muusika aitab tegevusi struktureerida, muuta ülemineku tegevused turvaliseks ja etteaimatavaks lastele. Samas teatakse, et kordamine on üks õppimise olulisemaid vorme ning läbi kindlate muusikaliste motiivide ja salmide kordamise õpib laps nii muusikalisi kui ka teiste valdkondade oskuseid.

Viimaseks teadvustatakse muusika mõju sotsiaalsetele oskustele, eneseväljendusoskusele ja esinemisjulgusele. Siin avaldub ka laste initsiatiivikus - ennast juhtiva õppija kujunemine on kaasaegse pedagoogika ja ka Eesti riikliku õppekava seisukohalt ääretult oluline. Tegevustes kasutatav mängulisus ja improviseerimine võimaldab lapsel harjutada erinevaid oskuseid loomulikul viisil ning tulemuslikult (Pullerits, 2017). Muusika kaudu õpivad lapsed sotsiaalseid oskuseid ja avastavad viise, kuidas oma tundeid väljendada (Selmani, 2024).

Kuigi õpetajad teadvustavad muusika kasulikku mõju õppimisele ja lapse arengule, siis praktikas toetatakse suurel määral muusikaõpetajale ning muusika lõimimine teiste õppevaldkondadega rühmas ei ole enamasti prioriteetne. Muusika pakutavaid võimalusi saaks oluliselt paremini õppetöös ära kasutada, kuid see nõuab õpetajatelt loovust ja positiivset hoiakut muusika lõimimise suhtes.

Kolmas uurimisküsimus püüdiski õpetajate hoiakuid täpsemalt kaardistada, otsides põhjuseid, miks mõned õpetajad lõimivad muusikat rohkem ja teised vähem. Kõige rohkem põhjendati vähest lõimimist teadmiste ja oskuste puudumisega. See viitab selgelt koolituste vajaduse järele. Pakutavad koolitused peaksid olema suunatud just rühmaõpetajatele, sest nende võimalused ja eesmärgid muusika kasutamisel on muusikaõpetajate omadest erinevad. See materjal, mida vajab muusikaõpetaja, ei lähe sageli kokku rühmaõpetajate vajadustega ning veelgi enam on rühmaõpetajatel vaja ideid, kuidas muusikalist materjali seostada teiste valdkondadega. Seetõttu peakski olema koolitused suunatud vastavale sihtgrupile ning olema üles ehitatud praktilisele läbimängule ning arutelule ideede genereerimiseks.

Töökeskkond mõjutab edukat lõimimist eriti nende õpetajate puhul, kelle kogemused muusikaga on kesisemad. Ruumi suurus võib toetada või takistada liikuvate tegevuste läbiviimist. Head suhted rühma meeskonnaga aitavad jõuda heade ideedeni ja kinnistavad muusika kasutamist rutiinides, näiteks ühised hommikuringi tegevused. Muusika lõimimisel järjepidevuse saavutamiseks oleks vaja, et kasutatavad tegevused oleksid rühma meeskonnas kokku lepitud, kuid sageli tegelevad õpetajad iseseisvalt. Uuritud lasteaias on rühmades 3-liikmelised tiimid, kuid mõnes kasutatakse juhtivõpetajat ning teistes 2 õpetaja süsteemi.

Intervjuudest selgus, et juhtivõpetajaga rühmades tähtsustati koostööd rohkem kui 2 õpetajaga rühmades. Siin tuli selgelt välja erinev arusaam koostöö olemusest ja vajalikkusest, mis mõjutab mitte ainult muusika lõimimist, vaid kogu õppe korraldamist rühmas.

Kui muusikat kasutatakse laialdaselt erivajadustega lastega töös, siis antud uuringu kontekstis selgus olulisi piiranguid just rühmaõpetaja töö iseloomu silmas pidades. Laste mürataluvus erirühmades on sageli madal. Mõnel puhul antakse lausa kodust kõrvaklapid kaasa, et teatud olukordades last toetada. Vaatamata väiksematele rühmadele võib müratase olla segav faktor ning see pärsib ka muusikaliste tegevuste kasutamise võimalusi. Kui üldiselt on teadlastel arusaam muusikaliste tegevuste ja keele arengu seostest, näiteks on leitud, et regulaarsed muusikalised tegevused kiirendavad enneaegsete laste keelelist arengut (Kostilainen *et al*, 2024), siis lasteaia kontekstis võib mõnikord olla keeruline muusikalisi tegevusi sel eesmärgil kasutada, kuna laste kõne areng on erineval tasemel ning suur osa tööst tuleb teha individuaalselt.

Nagu ka varasematest uuringutest on selgunud, siis soov muusikat rohkem lõimida ja avastada selle pakutavaid võimalusi õppe üles ehitamisel on olemas, kuid oskuseid ja teadmisi seda teha napib. Nagu selgus ka erinevaid alushariduse õpetaja õppekavasid uurides, on muusika roll kogu õppes ääretult väike, 3 ainepunkti 180st. Ülikoolist saadav haridus bakalaureuse tasemel keskendub õpetajate üldpedagoogiliste pädevuste kasvatamisele ning annab põgusa ülevaate kõikidest valdkondadest, millega õpetaja kokku puutub, kuid spetsiifiliste pädevuste saavutamiseks oleks täiendavad koolitused hädavajalikud.

Aga kuidas tõsta õpetajate enesekindlust muusika lõimimisel? Uuritud lasteaia näitel on umbes pooled õpetajatest ebakindlad muusika lõimimises ja oma võimetes, mis on oodatav tulemus varasemate statistiliste uuringute valguses. Õpetajate nõrk muusikaline ettevalmistus on probleem, millele on tähelepanu pööratud ka rahvusvaheliselt - õpetajad ei suuda täita muusika õppekava eesmärke, mis on peamiselt seotud nende vähese ettevalmistusega ülikoolis (Bautista *et al*, 2024). Muidugi tuleb arvesse võtta, et enamik riikides ei ole lasteaedades muusikaõpetajaid. Seda enam peame teadvustama, kui oluline on muusikaõpetajate töö lasteaedades ning kuidas see toetab Eesti kultuuri ja eriti muusikakultuuri säilimist pikemas perspektiivis. Lasteaiaõpetajate muusikalise koolituse parandamine ei tähenda, et kõik õpetajad peaksid hakkama palju laulma, vaid see on võimalus, kuidas alushariduse kvaliteeti kui tervikut tõsta ning kasvatada enesekindlust nendes inimestes, kes uue põlvkonna haridusele vundamendi laovad.

KOKKUVÕTE

Käesoleva uurimistöö eesmärgiks oli selgitada ühe lasteaia näitel levinud muusika lõimimise praktikaid õppetegevustes ning neid põhjendada, arvestades lasteaia keskkonna ja õpetajate individuaalsust. Uurimisküsimusi püstitati eesmärgile vastavalt kolm: esiteks üritati defineerida lõimitavaid valdkondi ja kasutatavaid tegevusi, seejärel uuriti lõimimise põhjuseid ja viimaseks keskenduti õpetaja arvamustele, suhtumisele ja hoiakutele.

Uurimustöös kasutati kvalitatiivseid meetodeid - viidi läbi poolstruktureeritud intervjuud 12 õpetajaga lasteaia kollektiivist ning intervjuude transkriptsioone kodeeriti ja kategoriseeriti. Tulemused saadi tekkinud koodide esinemise sageduse põhjal, kuid tähelepanu pöörati ka individuaalsetele vastustele, mis andsid väärtuslikku sisendit teema avamiseks.

Lasteaiaõpetajad lõimivad muusikaga kõige rohkem valdkondi keel ja kõne ning mina ja keskkond. Samas esineb lõimimist vähem matemaatika ja kunstiga, olles seotud laste vanuse ja valdkondade spetsiifikaga. Liikumist lõimitakse varasemate uurimuste järgi muusikaga kõige rohkem, kuid uuritud lasteaia õpetajad muusikat ja liikumist sageli ei lõimi, tuues põhjuseks kas ruumipuuduse, eraldi muusika- ja liikumistunnid või puudujäägid teadmistes ja oskustes. Konkreetsete tegevustena tõusid esile luuletused, rütmisalmid ja laulud, muusikavideote vaatamine, kuulamisülesanded, muusikalised mängud, pillimäng ja laste algatatud muusikalised tegevused. Sealjuures tõusis esile digitehnoloogia kasutamine, eriti Youtube'i ja videote rakendamine nii õppetöös kui ka vabategevuste ajal muusika kuulamiseks, liikumiseks ja teemade illustreerimiseks.

Õpetajad on teadlikud muusika kasulikest mõjudest lapse arengule, kuid enamasti toetatakse faktille, et lasteaia on muusikatunnid, mistõttu jääb palju võimalusi muusika kasutamiseks rühmategevustes avastamata. Muusikat kasutatakse spetsiifiliselt millegi meelde jätmiseks, lapse emotsionaalse enesekontrolli arendamiseks, tagasihoidlikumate laste avanemise toetamiseks, eneseväljendusoskuse arendamiseks ja ühistunde tekitamiseks.

Muusika lõimimist teiste ainevaldkondadega takistavad eelkõige puudujäägid õpetajate ettevalmistuses - kuna tegemist on spetsiifilisi oskuseid nõudva valdkonnaga, siis ülikoolis saadav sissejuhatus teemasse ei ole piisav, et motiveerida õpetajaid muusikat rohkem kasutama. Samuti on puudujääke rühmaõpetajatele suunatud muusika koolitustes - enamik koolitusi on mõeldud muusikaõpetajale ning need ei pruugi vastata rühmaõpetaja vajadustele.

Uuringust selgus, et lasteaia töökeskkonnal on oluline roll rühma õppetegevuste planeerimisel. See argument toetub varasematele kvantitatiivsetele uuringutele, mille tulemustes esineb uuritud lasteaia märkimisväärseid erinevusi, aga ka olulisi sarnasusi. Õpetaja valmisolek muusikat lõimida tekib erinevate aspektide koosmõjul, seal hulgas füüsiline ja vaimne töökeskkond, varasemad kogemused, haridus, enda musikaalsus, suhted kolleegidega.

Lõimimist mõjutab ka rühma laste vanuseline koosseis ja erivajadused. Mida rohkem on vaja lastega individuaalset tööd teha, seda vähem lõimitakse muusikat. Muusika puhul on oluline ühistegevus ja meie-tunne erinevates tegevustes, mille puudumine üks-ühele töös võib muuta ülesande lapsele raskesti hoomatavaks. Muusika kasutamise võimalused individuaalses töös lastega vääraks eraldi uurimist, eriti erivajaduste kontekstis.

Rühmaõpetajad laulavad lastele või lastega vähe. Isegi nende õpetajate seas, kellel on lastemuusikakooli taust või kellel on lapsepõlvest positiivseid kogemusi seoses muusikaga, on levinud enesekriitilisus, kalduvus näha oma oskuseid puudulikena. Entusiasmi lastega koos musitseerimise suhtes leidis vähe.

See uurimus andis väärtuslikku infot mitte ainult muusika lõimimise osas, vaid ka sellest, mis õppetöö läbiviimist lasteaias mõjutab. Erinevalt koolist ei ole lasteaiaõpetajatel õpikuid, mille najale toetuda ja loomingulisus on võtmetähtsusega. Selgus, et õpetaja teadmised ja hoiakud võivad küll olla positiivsed muusika lõimimise osas, kuid praktikas toetutakse erinevatele ressurssidele, näiteks oskused, aeg ja ruum, ning need ressursid mõjutavad otseselt lõimingut ning seeläbi ka õppekava tulemuste saavutamist. Antud töö viitab asjaolule, et juhtumipõhised uuringud annavad väärtuslikku informatsiooni uue õppekava rakendamise kohta, millest on kasu tulevaste lasteaiaõpetajate õppekavade koostamisel ja täiendamisel, täiendkoolituste planeerimisel ja õppetöö korraldamisel lasteaedades. Samuti viitavad uuringu tulemused vajadusele materjalide järele lasteaiaõpetajatele, mis hõlmavad endas ainevaldkondade lõimimise võimalusi.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Raili Liis ,
(*autori nimi*)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose

Muusika lõimimine lasteaia õppetegevustesse Tartu Ristikheina
lasteaia näitel

(*lõputöö pealkiri*)

mille juhendaja(d) on Tuuli Jukk ,
(*juhendaja nimi*)

reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada Tartu Ülikooli digitaalarhiivi kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni;

2. annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 4.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni;
3. olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile;
4. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Raili Liis

10.05.2026

Autorsuse kinnitus

Kinnitan, et olen koostanud ise käesoleva lõputöö ning toonud korrektset välja teiste autorite ja toetajate panuse. Töö koostamisel on kasutatud tehisintellektil põhinevat tööriista ChatGPT abivahendina teksti keelelise selguse parandamisel ja sõnastuse täpsustamisel. Tehisintellekti ei ole kasutatud töö sisuliste väidete, teaduslike järelduste ega allikate genereerimiseks. Töö on koostatud lähtudes Tartu Ülikooli Viljandi kultuuriakadeemia lõputöö nõuetest ning on kooskõlas heade akadeemiliste tavadega.

Raili Liis

/Allkirjastatud digitaalselt/

14.05.2026

Kasutatud allikad:

Alushariduse riiklik õppekava. (2025). RT I, 13.08.2025, 1.

<https://www.riigiteataja.ee/akt/113082025001>

Anvari, S. H., Trainor, L. J., Woodside, J., & Levy, B. Z. (2002). Relations among musical skills, phonological processing, and early reading ability in preschool children. *Journal of Experimental Child Psychology*, 83, 111-130. [10.1016/s0022-0965\(02\)00124-8](https://doi.org/10.1016/s0022-0965(02)00124-8)

Bautista, A., Yeung, J., McLaren, M. L., Ilari, B. (2024). Music in early childhood teacher education: raising awareness of a worrisome reality and proposing strategies to move forward. *Arts education policy review*, 125(3), 139-149.

<https://doi.org/10.1080/10632913.2022.2043969>

Brahmbhatt, S. (2025). Influence of music on the development of a child. *Swar Sindhu*, 13(1), 485-491.

Buchanan, T. W. (2007). Retrieval of Emotional Memories. *Psychological Bulletin*, 133(5), 761-779. [10.1037/0033-2909.133.5.761](https://doi.org/10.1037/0033-2909.133.5.761)

Campbell, P. S. & Scott-Kassner, C. (2010). *Music in Childhood: From Preschool through the Elementary Grades*. Schirmer, Cengage Learning.

Dartch, M., Stavrou, N. E., Piispanen, U. (2022). Introduction: why music in early years matters. *Music right from the start: theory and practice of early childhood music education*. European Music School Union.

Gerry, D., Unrau, A., and Trainor, L. J. (2012). Active music classes in infancy enhance musical, communicative and social development. *Dev. Sci.*, 15(3), 398–407. doi: 10.1111/j.1467-7687.2012.01142.x

Gordon, E. (2007). *Learning Sequences in Music: A Contemporary Music Learning Theory*. GIA Publications, Inc. Chicago.

Härma, K. & Sepp, A. (2014). Muusikaõpetuse didaktika. K. Kiilu, A. Sepp (koost), *Laulmine* (lk 90-99). Tallinn: Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia.

Idla Eesti Selts. (s.a.). *idlaselts*. <https://www.idlaselts.ee/ernst-idla/>

Jänche, L. (2008). Music, memory and emotion. *Journal of Biology*, 7(21).

<https://doi.org/10.1186/jbiol82>

Kaus, K. (2014). Muusikaõpetuse didaktika. K. Kiilu, A. Sepp (koost), *Émile Jaques-Dalcroze'i rütmika ja pedagoogilised põhimõtted* (lk 210-228). Tallinn: Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia.

Kostilainen K., Fontell N., Mikkola K., Pakarinen S., Virtala P., Huotilainen M., Fellman V. & Partanen E. (2024). Music and reading activities in early childhood associated with improved language development in preterm infants at 2–3 years of age. *Front. Psychol.*, 15:1394346. doi: 10.3389/fpsyg.2024.1394346

Kratus, J. (2007). Music Education at the Tipping Point. *Music educators journal*, 94(2), 42-48. doi:[10.1177/002743210709400209](https://doi.org/10.1177/002743210709400209)

Muldma, M & Kiilu, K. (2009). Valdkond „Muusikaõpetus“. Ene Kulderknup (koost), *Õppe ja kasvatustegevuse valdkonnad* (lk 91-107). Kirjastus Studium.

Ney, M. (2014). Muusikaõpetuse didaktika. K. Kiilu, A. Sepp (koost), *Zoltán Kodály muusikahariduskontseptsioon* (lk 156-185). Tallinn: Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia.

Nirk, M. (2014). *Lapse muusikaline ettevalmistus üleminekul lasteaiast kooli*. [Magistritöö, Tartu Ülikooli Viljandi kultuuriakadeemia]. Dspace.

http://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/43697/nirk_maire_2014.pdf

Palm, H. (2017). Liikumisõpetus. K. Nugin & T. Õun. (koost), *Õppe- ja kasvatustegevus lasteaias* (lk 265-285). Tartu: Atlex.

Piht, S. & Õun, T. (2017). Matemaatika. K. Nugin & T. Õun. (koost), *Õppe- ja kasvatustegevus lasteaias* (lk 265-285). Tartu: Atlex.

Pullerits, M. (2004). *Muusikaline draama algõpetuses - kontseptsioon ja rakendusvõimalusi lähtuvalt C.Orffi süsteemist*. Tallinn: TPÜ Kirjastus.

Pullerits, M. (2014). Muusikaõpetuse didaktika. K. Kiilu, A. Sepp (koost), *Orff-pedagoogika* (lk 186-209). Tallinn: Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia.

Pullerits, M. (2017). Muusikakasvatus. K. Nugin & T. Õun. (koost), *Õppe- ja kasvatustegevus lasteaias* (lk 265-285). Tartu: Atlex.

Pärn, R. (2023). *Lasteaiaõpetajate valmidus kasutada muusikategevusi õppetegevustes Jõgevamaa maapiirkondade lasteaedade näitel*. [Bakalaureusetöö, Tartu Ülikooli Narva kolledž]. Dspace.

<https://dspace.ut.ee/server/api/core/bitstreams/6bb5f4ab-3ec7-4963-bbf2-74414aefecaa/content>

Rochovská, I., Dolinská, E., & Švábová, B. (2023). The Use of Works of Musical Art in Preschool Education: A Slovak Perspective. *Educational Process: International Journal*, 12(3), 79-102. <https://dx.doi.org/10.22521/edupij.2023.123.4>

Samsudin, M., Bakar, K. & Noor, N. (2019). The Benefits of Music and Movement in Early Mathematics. *Creative Education*, 10, 3071-3081. doi: [10.4236/ce.2019.1012231](https://doi.org/10.4236/ce.2019.1012231).

Scott, L. (2004). Early Childhood Brain Development and Elementary Music Curricula: Are They in Tune? *General Music Today*, 18(1), 20-27.

<https://doi-org.ezproxy.utlib.ut.ee/10.1177/10483713040180010105>

Selmani, T. A. (2024). The influence of music on the development of a child. *Journal of Effective Teaching Methods*, 2(1), 191-201. <https://doi.org/10.59652/jetm.v2i1.162>

Sloboda, J. A. (2007). *Muusikaline meel. Kognitiivne muusikapsühholoogia*. Fjuk, L., Lange, A., Pajusaar, T., Valk-Falk, M. ja Vurma, A., (tõlk.). Scripta Musicalia. (Originaal ilmunud 1985)

Tõstjatsnik, M. (2025). *Lasteaiaõpetajate muusikategevuste rakendamine õppetöös ja igapäevategevustes*. [Bakalaureusetöö, Tartu Ülikooli Narva kolledž]. Dspace.

<https://dspace.ut.ee/server/api/core/bitstreams/44209357-3eeb-4e9b-98a4-ba20ea918330/content>

Vaarik, J. (2024). *Lasteaiaõpetajate muusikategevuste rakendamine õppetöös ja igapäevategevustes lastega Harjumaa lasteaedade näitel*. [Bakalaureusetöö, Tartu Ülikooli Narva kolledž]. Dspace.

<https://dspace.ut.ee/server/api/core/bitstreams/0495d2aa-07a7-4b1d-97ed-318bflce129a/content>

World Health Organization. (2019). *Guidelines on physical activity, sedentary behaviour and sleep for children under 5 years of age*.

<https://iris.who.int/server/api/core/bitstreams/60a1cbaa-2bef-4251-9557-e52ce22112b3/content>

Õunapuu, L. (2014). *Kvalitatiivne ja kvantitatiivne uurimisviis sotsiaalteadustes*. Tartu: Tartu Ülikool.

Lisad

Lisa 1

Intervjuu küsimustik

Sissejuhatus

1. Kui kaua oled töötanud lasteaiaõpetajana?
2. Milline on sinu haridus?
3. Millised on sinu kogemused muusikaga? (igapäevaelu, õpingutes, tööl)

Põhiküsimused

Muusika lõimimine teiste rühmategevustega

4. Muusika koosneb erinevatest tegevustest. Milliseid neist kasutad sina oma rühma õppetegevuses (Järgnevad valikvastused, kus saab teha mitu valikut)
 - rütmisalmide ja luuletuste lugemine
 - laulmine
 - pillide mängimine
 - muusika kuulamine
 - muusikalis-rütmiline liikumine
5. Kas muusika lõimimine on sinu jaoks loomulik õppetegevuste planeerimise osa?
6. Too näiteid muusika lõimimisest.
 - Milliseid valdkondi lõimised?
 - Kuidas ja miks lõimised?
7. Mis teeb muusika lõimimise keeruliseks?
8. Kuidas järgnevad asjaolud muusika lõimimise võimalusi mõjutavad?
 - Teadmised, oskused, kogemused
 - Õppekeskkond? (ruumid, tehnika, projektõpe)
 - Koostöö kolleegidega/muusikaõpetajaga/lapsevanematega?
 - Läbitud ained ülikoolis, koolitused?
9. Kui vajalik on muusika lõimimine õppekava eesmärkide saavutamisel?

Õpilaste areng seoses muusika lõimimisega rühmategevustesse

10. Milliseid muutusi oled märganud õpilastes muusikat lõimides?
11. Kas oled märganud erinevusi muusikaga regulaarselt tegelevate ja mitte tegelevate laste arengus (õpioskused, kognitiivne ja motoorne areng, sotsiaal-emotsionaalsed oskused)?

Rühmaõpetaja hinnang enda pädevustele ja areng muusika paremaks lõimimiseks:

12. Kuidas hindad oma praeguseid võimeid muusika lõimimiseks?
13. Kas sooviksid muusikat edukamalt lõimida?
14. Mida vajad muusika edukamaks lõimimiseks? (koolitused, vahendid)

Kokkuvõte

15. Kas soovid midagi lisada, mida ma ei taibanud küsida või kommenteerida?